



Barcelona posa en marxa una Estratègia per combatre la soledat entre la ciutadania, intensificada arran la Covid-19

- » Barcelona es posiciona així al capdavant de la lluita contra la soledat i el foment de la socialització en totes les etapes del cicle de vida i la situa com una de les grans prioritats municipals per als propers anys. L'OMS ja considera la soledat com una de les grans epidèmies del segle XXI
- » Les dades demostren que el sentiment de soledat afecta tots els perfils socials, i s'incrementa en moments de transició vital
- » Avui s'ha constituït el Consell Assessor Científic contra la Soledat, format per científics i científiques de referència en els seus àmbits i destinat a la reflexió, l'intercanvi de coneixements des de les diferents disciplines i la proposta de mesures i accions a impulsar
- » L'Estratègia inclourà l'Observatori Municipal de la Soledat, que inclourà una Comunitat d'Innovació on es plantejaran i es tractaran de resoldre reptes socials relacionats amb la soledat
- » El 13,2% dels infants entre 10 i 12 anys afirma no estar del tot segur que els familiars es preocupin per ells, i el 26,5% sent que no té suficients amigats, d'acord amb l'enquesta "Parlen els nens i les nenes: benestar subjectiu de la infància a BCN"
- » El 6% dels i les adolescents entre 13 i 19 anys afirma no tenir cap bona amigat, segons l'Enquesta sobre Factors de Risc a l'Escola Secundària (FRESC)
- » El 25% de persones de 65 i més anys han sentit falta de companyia d'acord amb l'Enquesta de Salut de Barcelona
- » L'Estratègia busca sis grans objectius: oferir serveis i recursos, sensibilitzar sobre soledat, fer dels barris espais de relació, repensar la ciutat en clau de lluita contra la soledat, treballar en xarxa institucional i amb entitats, i repensar els protocols interns de l'administració



Barcelona posa en marxa l'Estratègia municipal contra la Soledat no volguda de la ciutadania, un fenomen que afecta especialment les poblacions de les grans ciutats i que s'ha intensificat amb la pandèmia de la Covid-19. La ciutat pren així la iniciativa per tractar la que la OMS ja qualifica com una de les grans epidèmies del segle XXI, la soledat no volguda, el sentiment de no tenir una xarxa de relacions amb prou confiança com per poder-hi recórrer en cas necessari.

Les dades constaten que, ja abans de la Covid-19, un percentatge destacat de barcelonins i barcelonines de totes les edats se sentien sols, unes xifres que apareixen tant en la infància com entre les persones grans o les persones adultes. Davant l'abast de les dades, l'Ajuntament planteja l'Estratègia municipal contra la Soledat com una de les grans prioritats polítiques per als propers anys.

Des de fa mesos es treballa col·lectivament des de les diferents àrees del consistori i també amb professionals, persones expertes, del món acadèmic i entitats de la ciutat per presentar al març de 2021 el document amb totes les mesures i actuacions per combatre la soledat.

L'objectiu final és identificar els riscos i determinants que porten al sentiment de soledat, oferir els serveis i recursos adients a les persones afectades, adequar els serveis municipals que ja existeixen en la mesura que calgui, planificar els nous recursos que es detectin com a necessaris, posar en marxa les eines per poder prevenir la soledat i fomentar els vincles socials de les persones amb poca xarxa familiar o d'amistats. Actualment, l'Ajuntament està duent a terme 324 projectes relacionats, directament o indirectament, amb la soledat.

L'elaboració de l'Estratègia preveu també la posada en marxa dels instruments que garanteixin l'eficiència i la rigorositat. És en aquesta línia que avui s'ha constituït el Consell Assessor Científic de la Soledat, format per persones acadèmiques i expertes en diferents disciplines científiques i amb la missió d'intercanviar diferents reflexions sobre els seus àmbits específics en relació amb la soledat i proposar mesures i accions a impulsar. També es crearà l'Observatori Municipal de la Soledat, que inclourà dades actualitzades sobre la soledat a Barcelona, aportarà les darreres recerques que es facin tant a nivell local com internacional, i un mapeig dels recursos i serveis en la lluita contra la soledat, a més d'altres materials d'interès per als professionals i per a tota la ciutadania. Finalment, inclourà també una Comunitat d'Innovació oberta on es plantejaran i tractaran de resoldre reptes socials de la ciutat relacionats amb la soledat.

Major coneixement i més accessibilitat als recursos i serveis

L'Estratègia Municipal contra la Soledat s'està treballant a partir de sis grans línies de treball:



- Oferir serveis i recursos, presencials o virtuals, que orientin i acompanyin les persones davant la soledat, proporcionant eines que ajudin a crear vincles sòlids i de qualitat. Han de ser serveis i recursos presents a tots els barris de la ciutat i accessibles per a tothom, amb especial atenció als infants, adolescents i joves.

Algunes iniciatives sobre la taula: l'ampliació el programa VinclesBCN a més nous col·lectius més enllà de les persones grans, l'ampliació dels tallers de gestió emocional i acompanyament al malestar emocional en adolescents i joves, treball amb persones que viuen soles, especialment persones grans, i animals de companyia.

- Sensibilitzar sobre la soledat, conscienciar que pot afectar a persones de qualsevol edat, gènere i origen, lluitar contra l'estigma que genera la soledat i fomentar el teixit comunitari. Sensibilitzar els professionals de diferents àmbits per facilitar la detecció i atenció de les persones que se senten soles.

Algunes iniciatives sobre la taula: Campanya de sensibilització, web de l'Observatori Municipal de la Soledat

- Fer dels barris de la ciutat espais de relació, reforçant espais accessibles i processos comunitaris i reforçant serveis i programes municipals a les llars com a primer element de detecció i prevenció.

Algunes iniciatives sobre la taula: reforç dels programes de Radars, Vincles, Àpats en companyia, Aquí T'Escoltem i Centre Famílies amb Adolescents (SAIF)

- Repensar la ciutat en clau de lluita contra la soledat, dissenyant espais i equipaments públics per promoure la comunicació i col·laboració entre persones. Cal preveure espais d'intercanvi generacional i espais específics per a certs col·lectius, com adolescents o joves, que es poden sentir més còmodes entre iguals.

Algunes iniciatives sobre la taula: Grup de treball per a repensar l'espai públic i el disseny d'equipaments per promoure l'intercanvi intergeneracional i la reducció de la soledat.

- Treballar en xarxa institucional, amb entitats i amb altres ciutats per intercanviar coneixements i buscar solucions davant el problema global de la soledat.

Algunes iniciatives sobre la taula: organització l'any 2022 de la Jornada Internacional contra la Soledat amb la presència d'administracions locals, i acadèmics internacionals per obrir un espai de reflexió i treball conjunt en la lluita contra la soledat.

- Revisar protocols i sistemes interns de funcionament i d'organització per remoure inèrcies i promoure les adaptacions necessàries per fer front als nous reptes de soledat.

Algunes iniciatives sobre la taula: una metodologia innovadora per a la creació de l'estratègia que permet treballar conjuntament des de les diferents àrees de l'Ajuntament i repensant com col·laborar amb altres administracions i agents de la ciutat

Determinants i elements de risc per a la soledat

La soledat pot afectar qualsevol perfil de persona quan hi ha un desajust entre la quantitat i la qualitat de les relacions socials que es tenen i les que es voldrien tenir i, en molts casos, està lligada a moments de transició vital. Per exemple, tot i ser un important factor de risc, una persona pot viure sola i no sentir soledat, igual que pot viure o relacionar-se amb més persones i sentir-se sol. El sentiment de soledat té factors comuns a tot el cicle vital, i altres són específics d'algunes etapes de la vida. Ara, cal sumar-hi els efectes derivats de la Covid-19.

FONTS: Martínez i Caldrián / Jo Cox: Estratègia Soledat UK

Infància



- Falta companys/anyes de joc
- Situacions de bullying o assetjament escolar
- Rebuig del grup d'iguals
- Poc temps compartit amb pare i mare
- Canvi de domicili
- Discriminació per discapacitat / viure amb una discapacitat
- Viure en un ambient d'abusos
- Pèrdues i dol
- **Covid-19**

Juventut



- Canvi de domicili
- Falta d'amistats íntimes
- No ser acceptat/ada pel grup d'iguals
- Situacions de bullying o assetjament escolar
- Falta de relacions de parella
- Pressions pròpies de l'adolescència
- Viure en un ambient d'abusos
- Viure amb una discapacitat
- Empitjorament de la salut
- Violència masclista
- Pèrdues i dol
- **Covid-19**

Adultesa



- Canvi de domicili
- Canvi o pèrdua de feina
- Falta de relacions d'amistat íntimes o de parella (divorci / separació)
- Processos d'immigració
- Desocupació de llarga durada
- Ser cuidador/ora d'algú amb dependència
- Ser víctima d'una estafa
- Ser pare o mare
- Viure amb una discapacitat
- Deixar de rebre atenció de cuidadors/ores
- Convertir-se en una persona sense sostre
- Empitjorament de la salut
- Emancipació de fills/es
- Passar a ser dependent (receptora de cures)
- Violència masclista
- Pèrdues i dol
- **Covid-19**

FONTS: Martínez i Caldrián / Jo Cox: Estratègia Soledat UK

Vellesa



- Canvi de domicili
- Pèrdua de la parella i de relacions significatives (divorci / separació)
- Presència de malalties mentals o limitacions físiques / empitjorament de la salut
- Reducció de les activitats socials
- Viure amb una discapacitat
- Deixar de rebre atenció de cuidadors/ores
- Convertir-se en una persona sense sostre
- Emancipació de fills/es
- Jubilació
- Passar a ser una persona dependent, receptora de cures
- Violència masclista
- Pèrdues i dol
- **Covid-19**

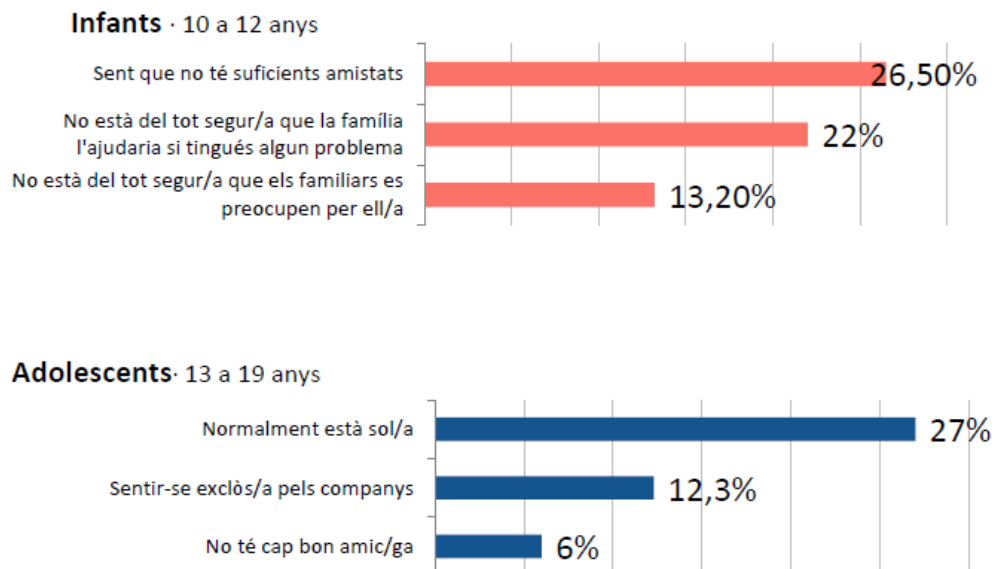
Diagnosi de la soledat a Barcelona

Existeixen pocs estudis i diagnòstics sobre el sentiment de soledat, tot i que en els darrers anys han proliferat diferents enquestes que introdueixen aproximacions, especialment en els països anglosaxons. Malgrat aquesta manca d'indicadors directes, Barcelona compta amb diversos d'indirectes coneguts que mostren el sentiment de soledat entre la població.

L'enquesta "Parlen els nens i nenes: el benestar subjectiu de la infància a Barcelona de 2016-2017", assenyalava que el 13,2% dels infants entre 10 i 12 anys afirmava no estar del tot d'acord que hi hagi algú de la família que es preocupés per ells, el 22% d'aquests infants tampoc creien totalment que si tenien algun problema, la seva família els ajudaria i el 26,5% indicava que no tenia suficients amistats.

Pel que fa als adolescents, l'Enquesta sobre factors de risc a l'escola de secundària de 2016 mostrava que el 27% de l'alumnat de secundària de 13 a 19 anys afirma que va estar sol o sola de manera habitual en els sis mesos anteriors. A més, el 6% afirmava no tenir cap bona amiat, mentre que el 12,3% s'havia sentit exclòs/a o rebutjat/da per la resta dels companys alguna vegada durant els 12 mesos anteriors.

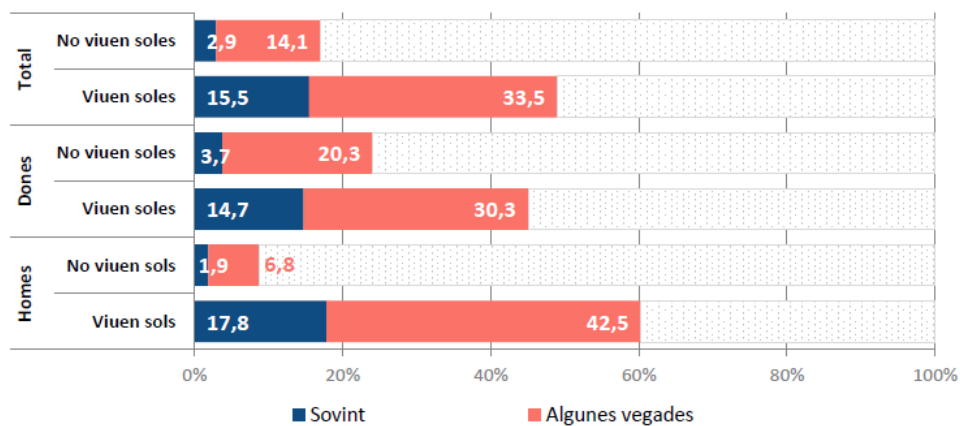
Gràfic 7 · Prevalença d'incidència d'indicadors associats a la soledat en infants i adolescents a Barcelona



Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta "El benestar subjectiu de la infància a BCN 2018" i FRESC 2016.

Quant a les persones grans, l'Enquesta de Salut de Barcelona sí que aporta indicadors directament sobre soledat de persones de 65 anys o més. Segons la darrera edició, de 2016, el 25% de les persones de 65 i més anys han sentit falta de companyia en els 12 mesos anteriors, i el 15,1% s'han sentit excloses del que passa al seu entorn alguna vegada.

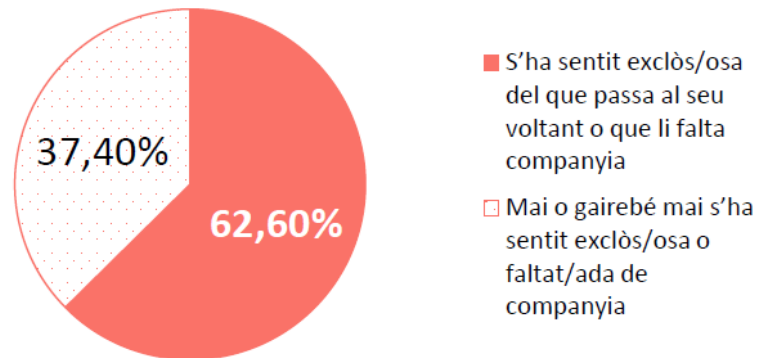
Gràfic 3 · Persones de 65 o més anys que senten que els falta companyia en els darrers 12 mesos. Barcelona, 2016



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de Salut de Barcelona, 2016

Un dels col·lectius amb una major incidència tant en el fet de viure sol com en el sentiment de soledat és el de les persones amb dependència funcional, que solen viure situacions d'exclusió social més elevades que la població general. Segons l'Enquesta a persones en situació de dependència funcional de 2018, quasi dues terceres parts (el 62,3%) s'han sentit excloses o que els faltava companyia en els 12 mesos anteriors.

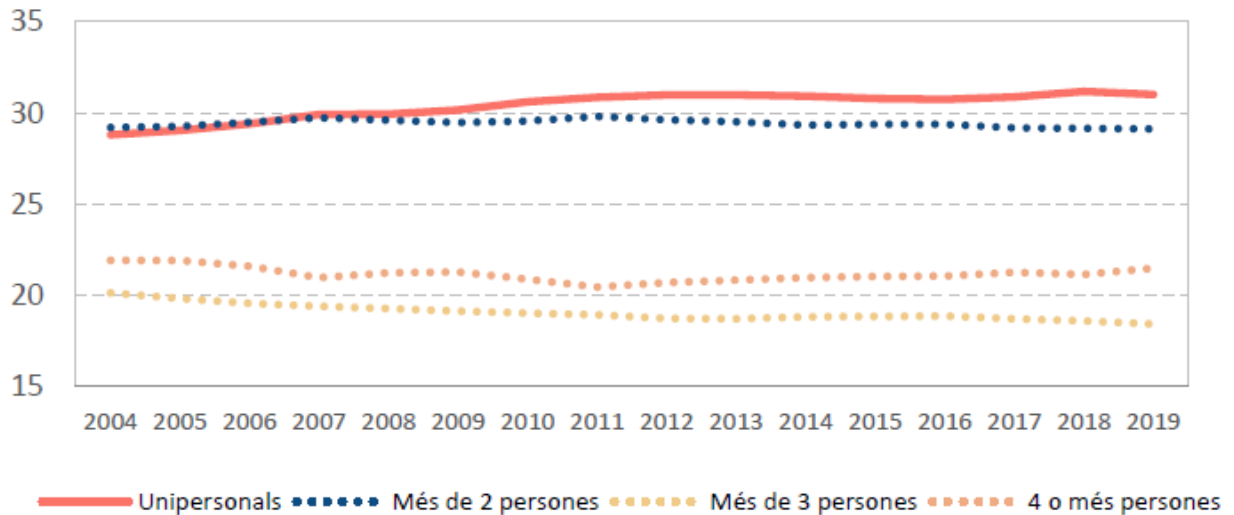
Gràfic 6 · Percentatge de persones en situació de dependència funcional (55 i més anys) que senten que els falta companyia o s'han sentit excloses en els darrers 12 mesos. Barcelona, 2018



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades l'Enquesta a persones en situació de dependència funcional de Barcelona 2018.

El sentiment de soledat (sentir-se sol o sola) pot tenir o no a veure amb el fet que la persona visqui sola. En qualsevol cas, cal tenir en compte que l'any 2019, a Barcelona hi havia 205.539 llars unipersonals, un 13% més de les que hi havia al 2004. La dada significa que a una de cada tres llars de la ciutat (31%) hi viu una sola persona. En el 19,1% de les llars viu una dona sola i en el 11,9% hi viu un home sol. El col·lectiu més present en aquest percentatge és el de les dones de més de 65 anys, que suposen el 10,4% de les llars unipersonals. Cal tenir en compte també que el 25% de persones amb dependència funcional viuen soles.

Gràfic 1 · Evolució del tipus de llar segons nombre de persones. Barcelona 2004-2019 (expressat en percentatges)

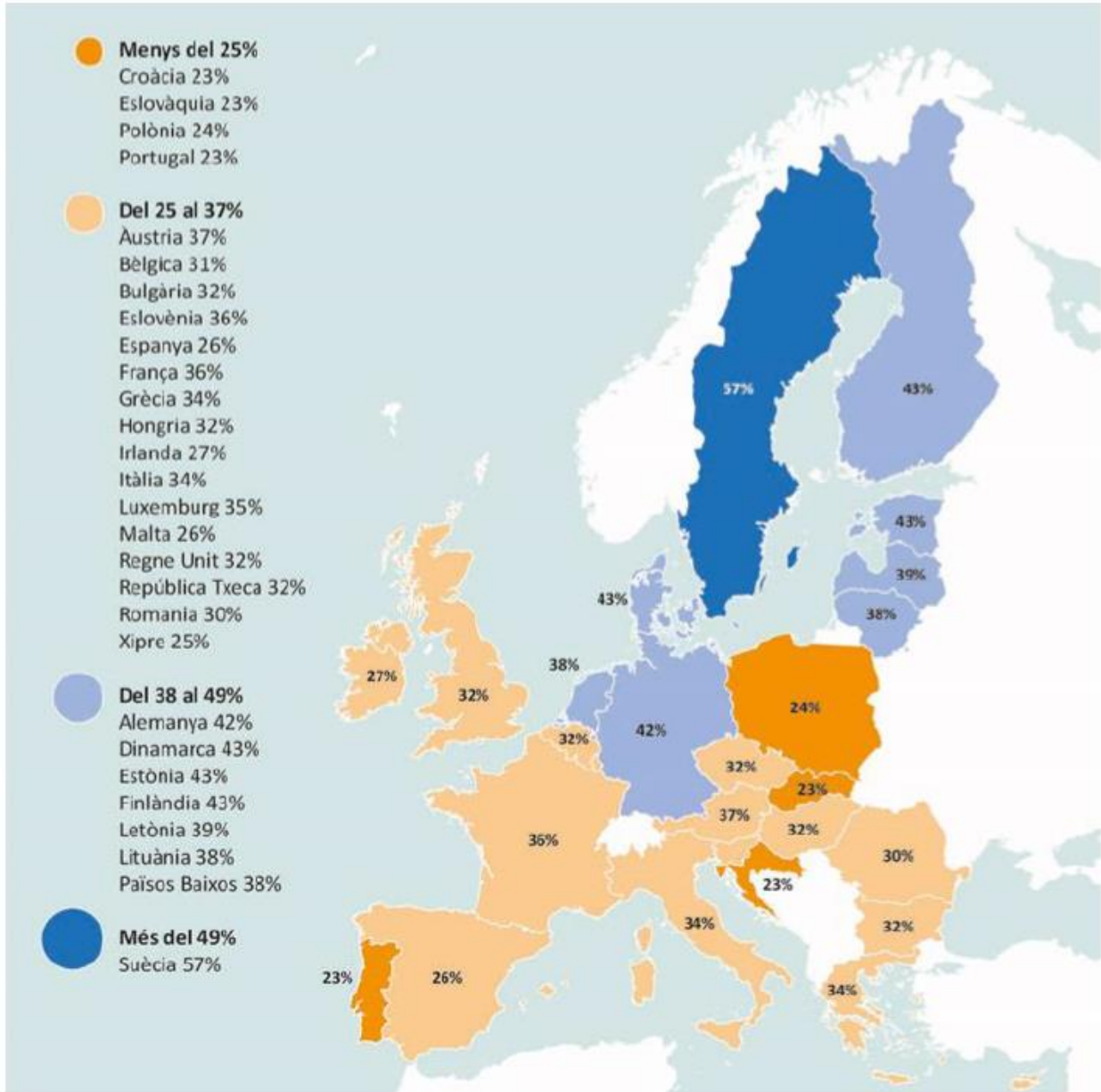


Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística i Difusió de Dades.

Dades a Europa

Si comparem amb les dades europees, veiem que hi ha una gran diversitat de situacions entre els diferents països. Els països que tenen nivells més elevats de població adulta en llars unipersonal són els d'Europa del Nord, amb un 40% de mitjana. El segueix l'Europa Occidental, amb un 37% de mitjana. Europa de l'Est es caracteritza per una gran diversitat entre països, mentre que els nivells més baixos els trobem a l'Europa del Sud.

Percentatge de població adulta en llars unipersonals a Europa



Font: Elaboració pròpia a partir de les dades extretes Eurostat

Sentiment de la soledat entre la població europea

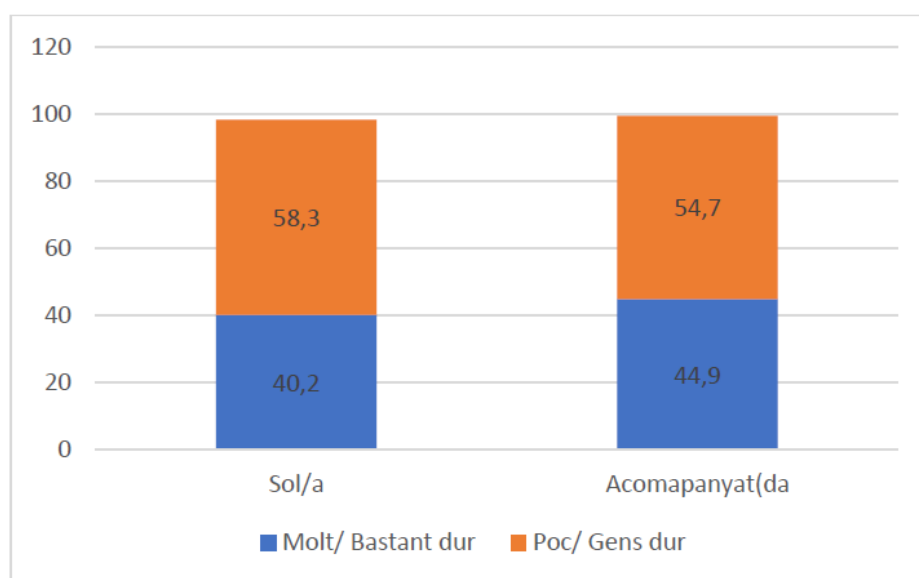
Per tenir indicadors més directes sobre el sentiment de soledat entre la població europea, cal fixar-se en altres informacions. Segons dades de la Comissió Europea, al 2015 a Europa hi havia 30 milions de persones adultes, un 7,9% de la població, que manifestaven que sovint se senten sols. A Catalunya la xifra és del 8,3% (dades de l'European Social Survey, 2014).

Incidència de la Covid-19 en els sentiments de la ciutadania

Com s'ha comentat, el període de confinament a casa derivat de la Covid-19 ha comportat nous tipus de soledats afegits als ja existents. Després del confinament, algunes d'aquestes persones han deixat de sentir-se soles i han pogut recuperar les seves xarxes afectives i socials, però altres, en canvi, arrossegaran aquest sentiment durant més temps. En aquest sentit, la Covid-19 i les seves conseqüències associades esdevenen una causa més de soledat que ve a sumar-se a la resta de fonts identificades i fan més necessari que mai l'impuls de l'Estratègia municipal contra la soledat en un nou context post Covid-19.

Segons l'Enquesta COVID-19 a Barcelona de l'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament, duta a terme entre el 6 i el 16 d'abril de 2020, el 34% de les persones entrevistades va passar el confinament en parella, el 29% va conviure amb quatre persones o més, i el 15% va passar el confinament sol o sola. De les persones que el van viure soles, el 40,2% afirmaven que el confinament era molt o bastant dur, mentre que entre les que el van viure acompanyades, ho afirmaven el 44,9%. És a dir, el fet de viure en una llar unipersonal no ha comportat necessàriament un patiment més alt. D'altra banda, les dades també confirmen el paper que poden tenir les noves tecnologies en facilitar la connexió entre les persones, ja que el 95% va afirmar que tenia connexió a Internet.

Opinió sobre el confinament segons nombre de persones a la llar



Font: Elaboració pròpia segons l'Enquesta COVID-19 a Barcelona. Presentació de Resultats Del 6 i 16 d'abril de 2020. Departament d'Estudis d'Opinió. Oficina Municipal de dades.



A banda de les conseqüències sanitàries que està tenint la Covid-19, el confinament i les mesures de prevenció estan tenint efectes que incideixen sobre el sentiment de soledat de les persones: situacions d'aïllament acompanyades per la sensació de no tenir a ningú a prop a qui recórrer en cas necessari, necessitat de passar el dol (sobretot en les fases en les que no es permetia la vetlla), infants que s'han sentit sols al tenir a la mare i/o al pare treballant, persones que han perdut la feina i que s'han trobat en una situació econòmicament vulnerable, etc.

Consell Assessor Científic contra la Soledat

El Consell Assessor Científic contra la Soledat té per objectiu esdevenir un espai de debat, reflexió, assessorament i seguiment de l'*Estratègia municipal contra la Soledat 2020-2030* de l'Ajuntament de Barcelona. El Consell està constituït per experts i expertes en diverses disciplines vinculades a l'àmbit acadèmic i científic amb l'objectiu que abordin de forma conjunta les diferents vessants de la soledat, creïn un cos teòric que actualment no existeix, i, proposin actuacions, polítiques i projectes per reduir i prevenir la soledat a la ciutat. El Consell està compostat per:

Presidència: Joan Ramon Riera Alemany, Regidor d'Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat, o persona en qui delegui.

Vicepresidència 1: Sara Berbel, Gerent Municipal.

Vicepresidència 2: Magda Orozco, Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans.

Secretaria: **Sandra Escapa**, doctora en Sociologia per la Universitat de Saragossa, professora associada de la Universitat de Barcelona i assessora de la regidoria d'Infància, Joventut, Persones Grans i Persones amb Discapacitat; i **Carme Pollina**, referent de l'Estratègia municipal contra la soledat a Barcelona 2020-2030.

Membres:

- **Jordi Alonso Caballero**. Catedràtic en Medicina preventiva i Salut Pública, Universitat Pompeu Fabra (UPF). Director del Programa d'Epidemiologia i Salut Pública de l'Institut del Mar d'Investigacions Mèdiques (IMIM).
- **Liliana Arroyo Moliner**. Doctora en Sociologia. Docent i investigadora de l'Institut d'Innovació Social d'ESADE.
- **Rocío Calvo**. Professora titular de la Boston College, School of Social Work. Directora Latinx Leadership Initiative.
- **Ferran Casas**. Catedràtic en Psicologia Social i professor emèrit per la Universitat de Girona (UdG).
- **Montserrat Celdrán**. Doctora en Psicologia. Professora agregada a la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona (UB).
- **Laura Coll-Planas**. Doctora en Salut Pública. Responsable Àrea d'Investigació Fundació Salut i Envel·liment de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).
- **Fernando Fantova**. Doctor en Sociologia i Educador Social. Consultor social expert en el disseny de polítiques públiques i innovació social.



- **Joan Gené Badia.** Doctor en Medicina i especialista en Medicina de Família. Professor associat de la Universitat de Barcelona (UB) i metge a un EAP de Barcelona.
- **Eulàlia Hernández.** Doctora en Psicologia. Professora i investigadora de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC).
- **Elvira Lara.** Doctora en Psicologia i investigadora postdoctoral al Departament de Psiquiatria de la Universidad Autónoma de Madrid (UAM).
- **Paco López.** Doctor en Psicologia i professor de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, Universitat Ramon Llull (URL).
- **Sara Marsillas Rascado.** Doctora en Psicologia. Investigadora al Matia Instituto Gerontológico Sant Sebastià).
- **Daniel Mòdol i Deltell.** Arquitecte. Professor del Departament d'Urbanisme i ordenació del territori a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya (ETSAB - UPC).
- **Sara Moreno Colom.** Doctora en Sociologia. Professora agregada al Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).
- **Francesc Núñez Mosteo.** Doctor en Sociologia. Professor dels Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i professor a la Facultat de Filosofia de la Universitat Ramon Llull (URL).
- **Víctor Pérez Sola.** Doctor en medicina. Metge especialista en Psiquiatria. Professor titular de Psiquiatria de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Director de l'Institut de Neuropsiquiatria i Addiccions de l'Hospital del Mar.
- **Laura Rico.** Doctora en Psicologia Clínica i de la Salut. Investigadora postdoctoral del Departament de Psiquiatria de la Universidad Autónoma de Madrid (UAM).

Web-Observatori i Comunitat d'Innovació

El procés d'elaboració de l'Estratègia municipal contra la Soledat, que es va iniciar a l'octubre de 2019, inclou també la creació d'un lloc web específic com a eina pròpia de comunicació i difusió, i també com a expressió pública de la màxima rellevància i prioritat que donarà l'Ajuntament de Barcelona a la lluita contra la soledat durant les properes dècades. Aquest espai web ha de ser una porta oberta a la informació, l'aprenentatge, la bona pràctica, la gestió, la innovació i la participació.

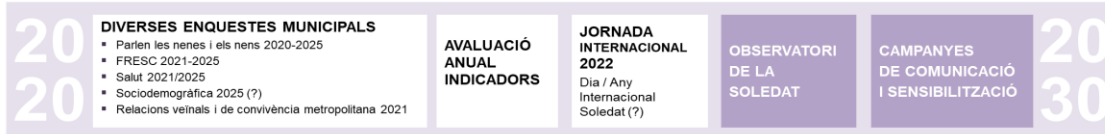
Tot, al voltant de la lluita contra la soledat i donant especial importància a la creació d'un Observatori municipal de la Soledat com a vehicle principal d'actualització i recerca, complementat amb una Comunitat d'Innovació que permeti plantejar i resoldre reptes socials relacionals amb la soledat.

Metodologia i calendari

Mapa del procés d'elaboració



SEGUIMENT I AVALUACIÓ DE L'ESTRATÈGIA 2020-2030



L'elaboració de l'estratègia s'estendrà al llarg de l'any 2020 amb l'objectiu de poder presentar el document de l'Estratègia i els resultats al gener de l'any 2021.

Després de la diagnosi realitzada per conèixer la situació actual de la població de Barcelona respecte el sentiment de soledat, al setembre, octubre i novembre de 2020 continuaran les sessions de treball, co-creació, contrast i integració en què participaran personal tècnic de les diferents àrees de l'Ajuntament, el Consell Assessor Científic, professionals i experts que treballen projectes relacionats amb la soledat, entitats i representants de la ciutadania. Finalment, es farà una darrera sessió tècnica per integrar totes les aportacions.

En total, es preveu que més de 150 representants d'entitats i persones a títol individual participin en l'elaboració de l'Estratègia de la Soledat fins al mes de desembre.